

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرجع سوالات موضوعی اصول فقه

ویژه داوطلبان آزمون وکالت قضاوت
و دانشجویان رشته های حقوق الهیات

مؤلفین: سید محمدباقر حسینی

شیما شریفی

زمستان ۱۳۹۷

مرجع سوالات موضوعی اصول فقه - سیدمحمدباقر حسینی - شیما شریفی

صفحه آرا: ..... لیلا بعاج زاده
طراح جلد: ..... مریم مظفری
شمارگان: ..... ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ..... ۵۱۰۰۰ تومان

آدرس: شیراز - پارامونت، ابتدای خ قصر دشت، کوچه ۱، پلاک ۱

تلفن: ۰۷۱۳۲۳۰۴۰۱۴

دانشجوی گرامی

حضور در کلاسهای موسسه آموزش عالی فاضل بدلیل حل مسائل متنوع، ارتباط زنده و دو طرفه بین دانشجو و استاد، قرار گرفتن در جو مورد نیاز کنکور، ایجاد انگیزه رقابت، رفع اشکالات دانشجو و آزمونهای کلاسی که ضمن آن از میزان آمادگی خود مطلع می شوید انتخابی است که نمی توان آنرا با مطالعه یک یا چند کتاب مقایسه کرد.

شرکت در کنکورهای هماینگ کشوری موسسه فاضل به شما این امکان را می دهد که جایگاه واقعی خود را در رتبه بندی کشوری بیابید چرا که علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد.

تقدیم به:

ساحت مقدس امام عصر (عج)

و

برادر و خواهر عزیزانم

به نام هستی بخش رهنما

خدای را سپاس می گوئیم که فیض همیشگی اش را از راه حضرت حجت (عج) بر ما رسانیده و در راستای تدوین و تالیف کتاب تست اصول فقه بر ما منت نهاد و کتابی با دو بخش مجزای تست های آزمون های رسمی سنوات قبل و تست های تألیفی به قلم تحریر در آمد. اهدافی که از نگارش اثر حاضر دنبال می شود عبارت است از:

۱- آگاهی داوطلبین شرکت در آزمون وکالت از مباحث سوال خیز و نحوه ارائه سوال از این بخش ها.

۲- آموزش برخی نکات که در کتاب های اصول فقه به وضوح بیان نشده و از طریق مطالعه تست های این کتاب، نکات علمی مرتبط آموخته می شود.

۳- یادگیری فن تست زنی از طریق تمرین و تکرار.

۴- یکی از تکنیک های تست زنی در درس اصول فقه، آن است که برای حل سوالات با متن طولانی، ابتدا گزینه ها خوانده شود تا داوطلب با توجه به گزینه ها، ذهنش معطوف و محصور به بررسی گزینه ها شده و سپس متن سوال را بخواند. در این حالت با همان یک مرتبه خواندن سوال، می تواند گزینه صحیح را انتخاب نماید. این شیوه باعث می شود از صرف انرژی و وقت زیاد از حد، بر روی یک سوال اجتناب شده و سریعتر به پاسخ صحیح دست یافت. البته داوطلب می بایست از قبل، نسبت به گزینه ها آگاهی کافی داشته باشد تا چنین روشی مثمر ثمر قرار گیرد.

۵- آگاهی از سطح سوالات اصول فقه آزمون وکالت و منابع مربوطه. این منابع عبارتند از: مبانی استنباط حقوق اسلامی (اصول فقه) نوشته مرحوم دکتر ابوالحسن محمدی و اصول فقه کاربردی (۳ جلدی) نوشته استادان سعید قافی و حسین شریعتی. البته گاهی تست هایی از آزمون های کارشناسی ارشد خانواده و قضاوت در کتاب آمده که منبع این آزمونها علاوه بر منابع فوق، منابع دیگری هم می باشد ولی چون اساس کتاب بر مبنای آزمون وکالت پایه ریزی شده است غالب تست ها با منابع فوق الذکر به جواب می رسد.

به روز بودن سوالات سنوات قبل آزمون وکالت، خصیصه ای است که در برخی منابع تست موجود در بازار نبوده و این امر از ویژگی های بارز این کتاب است. امید است که

خوانندگان عزیز و پویندگان راه حقوق و عدالت، با مطالعه این مرجع سوالات موضوعی، در مسیر نیل به موفقیت با تسهیل و تسریع مواجه گشته و ما را از انتقادهای و نظرات مفید خویش بهره مند سازند. لازم می دانم که از زحمات بی دریغ خانمها نگار جوانمردی و لیلا بعاج زاده که در راستای چاپ کتاب حاضر ما را یاری رساندند سپاسگزاری نمایم.

شیما شریفی و سیدمحمدباقر حسینی

تابستان ۱۳۹۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	دفتر اول: سوالات آزمون وکالت
۱	بخش اول : الفاظ.....
۱	گفتار اول : « وضع » الفاظ.....
۱۵	گفتار دوم : اوامر .....
۲۹	گفتار سوم : نواهی .....
۳۱	گفتار چهارم : منطوق و مفهوم.....
۴۴	گفتار پنجم : عام و خاص .....
۶۵	گفتار ششم : مطلق و مقید و مجمل و مبین .....
۷۲	بخش دوم : ادله استنباط احکام .....
۷۲	گفتار اول : دلیل اول، قرآن.....
۷۴	گفتار دوم: دلایل دوم و سوم و چهارم، سنت و اجماع و قیاس.....
۸۲	گفتار سوم: دلیل پنجم، عقل و مباحث مربوط .....
۸۸	گفتار چهارم : امارات .....
۹۲	بخش سوم : اصول عملیه و تعارض ادله .....
۹۲	گفتار اول : اصل براءت .....
۹۷	گفتار دوم : اصل تخییر.....
۹۹	گفتار سوم : اصل احتیاط و اشتغال .....
۱۰۲	گفتار چهارم: اصل استصحاب .....
۱۱۹	گفتار پنجم : تعارض ادله .....
	دفتر دوم: سوالات تألیفی
۱۳۲	بخش اول: الفاظ.....
۱۳۲	گفتار اول: وضع الفاظ .....
۱۷۳	گفتار دوم: اوامر.....
۲۱۰	گفتار سوم: نواهی.....
۲۲۰	گفتار چهارم: منطوق و مفهوم .....
۲۴۰	گفتار پنجم: عام و خاص.....
۲۹۴	گفتار ششم: مطلق و مقید و مجمل و مبین .....
۳۳۴	بخش دوم : ادله استنباط احکام.....
۳۳۴	گفتار اول: قرآن.....
۳۸۱	بخش سوم: اصول عملیه .....
۴۴۷	بخش چهارم: تعارض ادله .....

دفتر اول: سوالات آزمون وکالت

بخش اول : الفاظ

گفتار اول : « وضع » الفاظ (معنای وضع، اقسام وضع، حقیقت و مجاز و علائم آن، انواع حقیقت، اصول لفظیه و مشتق)

۱- « کلام » علم مطالعه موجودات است از طریق ..... « وکالت ، آذر ۸۷ »

- (۱) شرعی صرف (۲) استقرائی
(۳) عقلی صرف (۴) شرعی و عقلی (تا جایی که عقل بر خلاف شرع نباشد)

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۲- در صورتی که دلالت را تابع اراده ندانیم، دلالت لفظی که از انسان خواب ، صادر می شود بر مبنای آن فقط چه دلالتی است ؟
« خانواده سراسری ، ۸۸ »

- (۱) تصویری (۲) تصدیقی نوع اول
(۳) تصدیقی نوع دوم (۴) فاقد دلالت

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است .

۳- تفاوت مهم وضع تعیینی با وضع تعینی در چیست ؟
« وکالت ، آبان ۸۴ »

- (۱) در آثار آن است . (۲) در واضع آن است .
(۳) در تفاوت ماهوی آن است . (۴) در کثرت استعمال آن است .

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است .

وضع بر دو قسم می باشد : الف- وضع تعیینی یا تخصیصی : عبارتست از وضع لفظ توسط واضع مشخص برای معنایی معین
ب- وضع تعینی یا تخصیصی : در این نوع وضع، عرف لفظی را در یک معنای دیگری به کار می برد که معنای دوم با معنای اول ارتباط داشته و معنای دوم به قدری به کار می رود که معنای اول به فراموشی سپرده شده و معنای دوم به ذهن می رسد و مردم هرگاه آن لفظ را می شنوند سراغ معنای دوم می روند .

از توضیح این دو وضع این نکات به ذهن می رسد : در وضع تعیینی ، وضع لفظ برای معنای معین است ، اراده فرد یا افراد خاص در آن وجود داشته و واضع مشخص است .

در وضع تعینی ، وضع لفظ برای معنایی است که در اکثر کثرت استعمال رایج شده و واضع ، عرف است .

ایراد گزینه «۱» آن است که هر دو وضع (تعیینی و تعینی) پس از وضع ، بر معنایی دلالت می کنند .

ایراد گزینه «۳» این است که دو وضع، تفاوت ماهوی با یکدیگر نداشته و در هر دو لفظ، در مقابل معنایی قرار می گیرد .

ایراد گزینه «۴» در هر دو وضع، کثرت استعمال وجود دارد .

۴- وضع تعیینی یا تخصیصی چیست ؟

- (۱) هر گاه واضع ، لفظی را به کمک قرینه در یک معنی خاص ، معین کند .
(۲) هر گاه واضع ، لفظی را به کمک قرینه در یکی از معانی متعدد آن تخصیص دهد .
(۳) هر گاه واضع ، لفظی را بدون استفاده از قرینه به یک معنی خاص ، تخصیص دهد .
(۴) هر گاه لفظی در اثر کثرت استعمال در معنایی به غیر از معنای وضعی آن تثبیت شود .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. ر.ک به شرح تست شماره ۳

۵- استعمال مجازی عبارت است از به کار بردن لفظی در ..... « وکالت ۷۷ »

- (۱) غیر معنی لغوی ، با رعایت تناسب و به کمک قرینه . (۲) مدلول کنایی آن .
(۳) معنای مختلف آن ، با رعایت تناسب . (۴) معنی وضعی تخصیصی آن .

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است .

۲۰۰- در خصوص دلالت بر مفهوم و نوع آن نسبت به ماده ۶۱۷ ق.م « امین نمی تواند غیر از جهت حفاظت تصرفی در ودیعه کند ». کدام گزینه صحیح است ؟

«آزاد ۹۳»

(۱) مدلول جمله منطوقی است و مفهوم ندارد . (۲) جمله وصف است و مفهوم ندارد .

(۳) جمله حصر است و مفهوم دارد . (۴) جمله غایت است و مفهوم دارد .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۲۰۱- در ماده ۵۶۱ ق.م که می گوید: « جعاله عبارت است از التزام شخصی به اداء اجرت معلوم درمقابل عملی اعم از اینکه طرف ، معین باشد یا غیر معین ». دلالت کلمه « جعاله » بر « التزام شخصی به اداء اجرت معلوم در مقابل عمل ... » مصداق کدام نوع دلالت است ؟

(۱) التزام (۲) تضمن (۳) اقتضاء (۴) مطابقه

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۲۰۲- از ماده ۸۸۹ ق.م که مقرر داشته: « در بین وراث طبقه اولی اگر برای میت اولادی نباشد اولاد او هر قدر که پایین بروند قائم مقام پدر یا مادر خود بوده و با هر یک از ابوین متوفی که زنده باشد ارث می برند ... » می فهمیم که اگر برای میت اولادی باشد ، اولاد اولاد او قائم مقام پدر یا مادر خود نمی شوند . این حکم مصداق کدام گزینه است ؟

(۱) دلالت اقتضاء (۲) منطوق غیر صریح (۳) مفهوم مخالف حصر (۴) مفهوم مخالف شرط

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۲۰۳- مطابق ماده ۳۱ ق.م: « هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی توان بیرون کرد مگر به حکم قانون » استنباط همین حکم درمورد « عدم جواز سلب مالکیت بدون حکم قانونی » ، مصداق کدام گزینه است ؟

۱- مفهوم حصر (۲) مفهوم مخالف (۳) مفهوم استثنا (۴) قیاس اولویت

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۲۰۴- ماده ۱۴۷ ق.م می گوید: « هرکس مال مباحی را با رعایت قوانین مربوط به آن ، حیازت کند مالک آن می شود. » از این عبارت فهمیده می شود که علت مالک شدن ، حیازت مال مباح است. «وکالت ۹۲»

(۱) مدلول مطابقی (۲) مدلول تضمنی (۳) منطوق صریح (۴) دلالت تنبیه و ایما

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۲۰۵- ماده ۸۷۱ ق.م که می گوید: « هر گاه ورثه نسبت به اعیان ترکه معاملاتی نمایند مادام که دیون متوفی تأدیه نشده است معاملات مزبور نافذ نبوده و دیان می توانند آن را بر هم زنند » مصداق کدام یک از اقسام

مخصص متصل می باشد ؟

«وکالت ۹۰»

(۱) وصفی (۲) شرطی (۳) غایت (۴) استثنایی

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۲۰۶- کدام مورد دارای مفهوم مخالف است ؟

«وکالت ۹۴»

(۱) ضامنی که به قصد تبرع ضمانت کرده باشد ، حق رجوع به مضمون عنه را ندارد .

(۲) هر گاه کسی مال دیگری را تلف کند باید مثل قیمت آن را بدهد .

(۳) هر گاه بالغ ، نابالغ را بکشد ، قصاص می شود .

(۴) تصرف به عنوان مالکیت ، دلیل مالکیت است .

..... مجموعه سوالات موضوعی اصول فقه

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. زیرا دارای مفهوم مخالف وصف می باشد. قابل ذکر است که طبق مثال کتاب مبانی استنباط حقوق اسلامی از مرحوم دکتر محمدی گزینه ۱ صحیح است، اما بر اساس موازین مقبول در حقوق مدنی و اصول فقه، گزینه ۴ صحیح می باشد.

۲۰۷- در کدام مورد، عدد قابل مفهوم گیری است؟

«وکالت ۹۴»

(۱) جمع بین دو خواهر، ممنوع است.

(۲) دوره نمایندگی مجلس، چهار سال است.

(۳) موصی می تواند یک نفر را برای نظارت در عملیات وصی تعیین کند.

(۴) در صورتی که دو نفر به نحو اجتماع وکیل باشند، به موت یکی از آنها، وکالت دیگری باطل می شود.

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. زیرا عدد به عنوان حد و مرز قطعی حکم مشخص شده است.

۲۰۸- ماده ۳۹۱ ق.آ.د.م که مقرر داشته: «پس از ارجاع پرونده نمی توان آن را از شعبه مرجوع الیه اخذ و به

شعبه ی دیگر ارجاع کرد، مگر به تجویز قانون ...» بیانگر چه نوع مفهومی است؟ «وکالت ۹۴»

(۱) وصف (۲) استثنا (۳) غایت (۴) لقب

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. زیرا ادات استثنا «مگر» در منطوق ماده بیان شده است.

۲۰۹- در کدام مورد، دلالت از باب تنبیه و ایما است؟

«وکالت ۹۳»

(۱) دلالت بر طلب و بدهی قبلی در جایی که مدعی علیه در پاسخ به ادعای طلب به مدعی بگوید: «من طلب تو را پرداخت کرده ام».

(۲) دلالت ماده ۶۹۱ ق.م. بر باطل بودن ضمان به علت فقدان سبب

«ماده ۶۹۱ ق.م: ضمان دینی که هنوز سبب آن ایجاد نشده است باطل است».

(۳) دلالت ماده ۹۵۴ ق.م بر انفساخ عقد جایز به جنون

«ماده ۹۵۴ ق.م: کلیه عقود جایزه به موت احد طرفین منفسخ می شود و همچنین به سفته در مواردی که رشد معتبر است».

(۴) دلالت ماده ۸۲۱ ق.م بر این که اهمال و ملاحظه در تأدیه ثمن از طرف شفیع، حق شفعه او را ساقط می کند

«ماده ۸۲۱ ق.م.ا حق شفعه فوری است».

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است.

۲۱۰- در کدام مورد وصف دارای مفهوم است؟

«وکالت ۹۳»

(۱) کودکی که به حد بلوغ نرسیده میرا از مسئولیت کیفری است.

(۲) صفت «تجارتی» در عبارت «در صورتی که برات متضمن یکی از شرایط اساسی مقرر در فقرات ۲ تا ۸ ماده ۲۲۵

نباشد، مشمول مقررات راجع به بروات تجارتي نخواهد بود».

(۳) هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است، برگزیند.

(۴) اسناد از حیث تنظیم، تابع قانون محل تنظیم خود هستند.

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. وصف «که به حد بلوغ نرسیده» در گزینه ۱ و وصف «تجارتی» در گزینه ۲، وصف توضیحی (تاکیدی) می باشند که بود یا نبودشان، تأثیری در قلمرو معنایی جمله ندارد و مفهوم ندارند. وصف «که بدان مایل است» در گزینه ۳، وصفی است که غالباً در موصوف (شغل انتخابی) وجود دارد و به آن وصف غالبی یا وصف وارد مورد غالب می گویند. این نوع وصف هم مفهوم ندارد اما وصف «از حیث تنظیم» در گزینه ۴، وصف تقيیدی (احترازی) است و مفهوم دارد. زیرا قید حکم (تابع قانون محل تنظیم خود هستند) بوده و علت انحصاری حکم می باشد.

۲۱۱- کدام مورد دارای مفهوم وصف است؟ «وکالت ۹۵»

- ۱) غاصب مسئول هر نقص و عیبی است که در زمان تصرف او، به مال مغضوب وارد شده باشد.
  - ۲) ثمره و حاصل مادام که چیده یا درو نشده است، غیر منقول است.
  - ۳) از حیث احکام عیب، ثمن شخصی مثل مبیع شخصی است.
  - ۴) نکاح مسلمه با غیر مسلم جایز نیست.
- گزینه ۳ صحیح است.** هر چند که از نظر طراح سوال، گزینه ۳ صحیح است. اما می توان گفت که هیچ یک از گزینه ها، پاسخ صحیح نیست. زیرا مفهوم وصف گزینه ۱، آن است که غاصب، مسئول نقص و عیبی که در زمان تصرف او به مال مغضوب وارد نشده باشد نیست. در حالیکه غاصب، مسئول نقص و عیبی که در زمان تصرف ایادی بعد از خود، بر مال مغضوب وارد شده نیز می باشد. گزینه ۲، مفهوم غایت دارد. در گزینه ۳، وصف (از حیث احکام عیب)، مفهوم ندارد. زیرا صحیح نیست که گفته شود: «از غیر حیث احکام عیب، ثمن شخصی مثل مبیع شخصی نیست». چرا که در حقوق ما ثمن شخصی یا خارجی یا عین معین، از بسیاری جهات دیگر هم حکمی شبیه و مثل مبیع شخصی یا خارجی یا عین معین دارد مثلاً از حیث احکام تلف مورد معامله قبل از قبض یا از حیث احکام برخی خیارات از جمله خیار تبعض صفقه یا خیار تدلیس و ... و نیز معلوم بودن عوض و موارد دیگر. الفاظ «مسلمه» و «غیرمسلم» در گزینه ۴، وصف جانشین اسم بوده و موصوف آنها (زن و مرد) حذف شده است. به این اوصاف، لقب گفته می شود. لقب، هیچ گاه مفهوم ندارد و ضعیف ترین نوع مفهوم است.

۲۱۲- کدام یک از مواد قانونی زیر، مفهوم ندارد؟ «وکالت ۹۵»

- ۱) اطفال در صورت ارتکاب جرم، میرا از مسئولیت کیفری هستند. (م ۴۹ ق.م.ا)
  - ۲) اگر مبیع حیوان باشد، مشتری تا سه روز از حین عقد، اختیار فسخ معامله را دارد. (م ۳۹۸ ق.م)
  - ۳) هیچ کس نمی تواند طرق و شوارع عامه و کوچه هایی را که آخر آنها مسدود نیست، تملک نماید. (م ۲۴ ق.م)
  - ۴) هرگاه مال غیر منقول قابل تقسیمی بین دو نفر مشترک باشد، حق شفعه به وجود می آید. (م ۸۰۸ ق.م)
- گزینه ۱ صحیح است.** گزینه ۱، دارای لقب (اطفال) است و لقب، هیچ گاه مفهوم ندارد. گزینه ۲، مفهوم شرط دارد و گزینه ۳، دارای مفهوم وصف و گزینه ۴، واجد مفهوم شرط است.

۲۱۳- کدام یک از مواد قانونی زیر، دارای مفهوم است؟ «وکالت ۹۵»

- ۱) عاریه عقدی است جایز. (م ۶۳۸ ق.م)
  - ۲) بیع چیزی که منفعت عقلایی ندارد، باطل است. (م ۳۴۸ ق.م)
  - ۳) زن مستقلاً می تواند در داری خود، هر تصرفی را که بخواهد بکند. (م ۱۱۱۸ ق.م)
  - ۴) زنا با زن شوهردار یا زنی که در عده رجعیه است، موجب حرمت ابدی است. (م ۱۰۵۴ ق.م)
- گزینه ۴ صحیح است.** لفظ «عاریه» در گزینه ۱، لقب است و لقب، هیچگاه مفهوم ندارد. عبارت «که منفعت عقلایی ندارد» در گزینه ۲، وصفی است که علت انحصاری حکم (باطل است) نمی باشد و لذا این وصف، مفهوم ندارد. لفظ «زن» در گزینه ۳، لقب است و لقب، هیچ گاه مفهوم ندارد. اما وصف «شوهردار» و وصف «که در عده رجعیه است» قید و علت حکم (حرمت ابدی) هستند و لذا مفهوم وصف برای این وصف وجود دارد و چنین مفهومی دارد: «زنا با زن بی شوهر و زنی که در عده رجعیه نیست موجب حرمت ابدی است».

۲۱۴- ماده ۴۲ قانون وکالت مقرر می دارد: ((وکلا باید در مذاکرات شفاهی در محکمه و لوایح کتبی، احترام و نزاکت را نسبت به محاکم و تمام مقامات اداری و نسبت به وکلا و اصحاب دعوی مرعی دارند)) در این ماده آیا عبارات(در محکمه) و (لوايح کتبی) دارای مفهوم مخالف اند؟

«وکالت ۹۶»

- ۱) فقط "در محکمه" دارای مفهوم مخالف است.
- ۲) بلی، هر دو دارند.

..... مجموعه سوالات موضوعی اصول فقه

در اصطلاح علم اصول فقه به معنای علت است و تنقیح مناط به معنای تعیین علت است. تنقیح مناط قطعی حجت است ولی تنقیح مناط ظنی حجت نیست. (ر.ک به کتاب مبانی استنباط حقوق اسلامی، دکتر ابوالحسن محمدی، ش ۱۸۹، ص ۱۹۹، چاپ ۹۱، انتشارات دانشگاه تهران)

۳۸۳- وحدت ملاک، معادل کدامیک از اصطلاحات ذیل است؟
(۱) تحقیق مناط (۲) تخریح مناط (۳) تنقیح مناط (۴) قیاس مع الفارق
پاسخ: گزینه ۳ صحیح است.

۳۸۴- تنقیح مناط یعنی .....
(۱) پی بردن به وجود علت (۲) پی بردن به عدم علت (۳) استنباط علت (۴) تعیین علت
پاسخ: گزینه ۴ صحیح است.

۳۸۵- قیاسی که علت حکم از زبان شارع فهمیده می شود چه نام دارد؟
(۱) منصوص العله (۲) مستنبط العله (۳) قیاس جلی (۴) قیاس خفی
پاسخ: گزینه ۱ صحیح است.

۳۸۶- قیاسی که علت حکم در فرع، قوی تر از اصل باشد قیاس..... نامیده می شود. «وکالت، آذر ۸۷»
(۱) قیاس مشکوک العله (۲) قیاس مع الفارق (۳) قیاس خفی (۴) قیاس اولویت
پاسخ: گزینه ۴ صحیح است.

۳۸۷- با توجه به بند (ب) ماده ۱۳۶ قانون تجارت که یکی از موارد انحلال شرکت تضامنی را تراضی تمام شرکا اعلام داشته است، معلوم می شود که شرکا نمی توانند انحلال شرکت با رأی اکثریت با در شرکتنامه یا اساسنامه پیش بینی کنند، اگر مدیرعامل از اشخاص خارج از شرکت انتخاب شده باشد، این حکم که انحلال شرکت را نمی توان به هیئت مدیره شرکت واگذار کرد، از باب کدام نوع قیاس است؟ «وکالت ۹۶»

(۱) مساوات (۲) ادنی (۳) خفی (۴) اولویت
گزینه ۴ صحیح است. وقتی انحلال شرکت با رأی اکثریت شرکاء امکان پذیر نیست به طریق اولی رای و رضایت فردی که خارج از شرکت است برای انحلال شرکت کافی نیست و نمی توان انحلال شرکت را به هیئت مدیره واگذار کرد.

۳۸۸- ماده ۹۵۴ قانون مدنی مقرر می دارد: «کلیه عقود جایز به موت احد طرفین منفسخ می شود و همچنین به سغه در مواردی که رشد معتبر است.» اگر با قیاس حالت جنون به سغه گفته کلیه عقود جایز به جنون احد طرفین منفسخ می شود، این قیاس را چه می نامند؟
«وکالت ۹۷»

(۱) قیاس اولویت (۲) قیاس مساوی (۳) قیاس مستنبط العله (۴) قیاس منصوص العله
گزینه ۱ صحیح است. از آنجا که علت حکم منفسخ شدن عقد جایز در حالت جنون، قوی تر و شدیدتر از علت حکم منفسخ شدن عقد جایز در حالت سغه احد طرفین است لذا استنباط صورت گرفته قیاس اولویت است نه قیاس مساوی و انواعش که قیاس منصوص العله و قیاس مستنبط العله است.

۳۸۹- مطابق اصول ۱۵۶ و ۳۵ قانون اساسی، قوه قضائیه مسئول تحقق بخشیدن به عدالت، احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی های مشروع است و اگر متداعیین توانایی انتخاب وکیل نداشته باشند باید برای آنها امکانات تعیین وکیل، فراهم گردد. تعیین وکیل تسخیری در موارد لزوم، مصداق کدام گزینه است؟

«وکالت ۹۲»

(۲) مقدمه واجب

(۱) مقدمه وجوب

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. جایز در حقوق دارای دو معنای حقیقی است یکی به معنای مجاز است مانند آنکه گفته می شود معامله مسلمان با غیر مسلمان جایز است و دیگر اینکه به معنای عقد جایز در مقابل عقد لازم است. مانند آنکه گفته می شود عقد ودیعه جایز است به این معنا که هر یک از طرفین هر زمان اراده کند می تواند آن عقد را فسخ نماید. لفظ بیع هم معنای فروش و هم معنای خرید می دهد و لذا مشترک لفظی است. در حالی که لفظ اهلیت تنها دارای یک معنا بوده و معنای حقیقی دیگری ندارد تا مشترک لفظی محسوب شود.

۴۹- لفظ بیع .....

- (۱) مختص به معنای فروش است .
(۲) مترادف است با عقد .
(۳) فروش معنای حقیقی و خرید معنای مجازی آن است .
(۴) مشترک لفظی است بین خرید و فروش .
پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۵۰- کدامیک بیانگر دلالت لفظ بر مصداق است ؟

- (۱) اشتراک معنوی
(۲) اشتراک لفظی
(۳) مترادف
(۴) گزینه ۱ و ۲ صحیح است
پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. اشتراک معنوی از اقسام دلالت لفظ بر مصداق است که مطابق آن ، هرگاه لفظی عام یا مطلق که بر مصادیق مختلف دلالت می کند، مانند لفظ بیع که بر تمام مصادیقش (بیع قطعی ، بیع شرط ، بیع صرف، بیع نقد و ...) دلالت دارد و یا لفظ نکاح که یک لفظ مطلق است و تمام مصادیق و افراد آن (نکاح دائم و نکاح منقطع) را در بر می گیرد که همه اینها مثالهای اشتراک معنوی است .

۵۱- در ماده ۱۷۱ ق.م چنین آمده: « هرکس حیوان گمشده ای را پیدا کند ، باید آن را به مالک آن رد کند و اگر مالک را نشانسد باید به حاکم یا قائم مقام او تسلیم کند .» لفظ حیوان در این ماده بیانگر ..... است .

- (۱) مشترک لفظی
(۲) مترادف
(۳) مشترک معنوی
(۴) مختص
پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. لفظ حیوان، دارای مصادیق و انواع مختلفی است و هرگاه لفظی به صورت مطلق دلالت بر مصادیق مختلف نماید، به آن اشتراک معنوی گویند .

۵۲- ماده ۱۹۵ ق.م که می گوید: « اگر کسی در حال مستی یا بیهوشی یا در خواب معامله نماید آن معامله به واسطه فقدان قصد باطل است». لفظ معامله در این ماده، بر مصادیق مختلف آن دلالت می کند. این مسئله بیانگر .....

- (۱) اشتراک لفظی
(۲) اشتراک معنوی
(۳) مترادف
(۴) مختص
پاسخ: گزینه ۲ صحیح است .

۵۳- ماده ۲۲۳ ق.م مقرر می دارد: « هر معامله که واقع شده باشد محمول بر صحت است ، مگر اینکه فساد آن معلوم شود » لفظ معامله در ماده فوق دلالت بر تمام مصادیق آن دارد ، این واقعیت بیانگر ..... است .

- (۱) اشتراک معنوی
(۲) اشتراک لفظی
(۳) مترادف
(۴) مختص
پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. اشتراک معنوی در مقوله دلالت لفظ نه بر معنی بلکه بر مصداق ، کاربرد دارد ، بنابراین اشتراک معنوی یعنی لفظی عام یا مطلق دلالت بر مصادیق متعدد دارد ، با این توضیح که اصطلاحاتی چون اشتراک لفظی و مترادف در حالت دلالت لفظ بر معنا کاربرد دارند ، به این ترتیب که در مترادف می گوئیم دلالت الفاظ (چند لفظ) بر معنای واحد؛ و در اشتراک لفظی می گوئیم دلالت لفظ بر چند معنای حقیقی جدا از هم.

۵۴- ماده ۲۴۶ ق.م تصریح می دارد: « در صورتی که معامله به واسطه اقاله یا فسخ به هم بخورد شرطی که در ضمن آن شده است باطل می شود و اگر کسی که ملزم به انجام شرط بوده است عمل به شرط کرده باشد

..... مجموعه سوالات موضوعی اصول فقه

می تواند عوض او را از مشروطاً له بگیرد « لفظ شرط در این ماده ، ..... بوده و عبارت « عمل به شرط کرده باشد » ..... است.

- (۱) مجاز- قرینه صارفه
(۲) مشترک لفظی - قرینه معینه
(۳) مشترک معنوی- قرینه معینه
(۴) مشترک معنوی- قرینه صارفه

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. زیرا لفظ « شرط » از این حیث که معنای کلی « تعهد تبعی در ضمن عقد » را دارد و شامل شرط فعل و شرط صفت و شرط نتیجه می شود مشترک معنوی است و عبارت « عمل به شرط کرده باشد » قرینه معینه است که نشان می دهد منظور از شرط ، شرط فعل است .

۵۵- دلالت لفظ بیع بر مصادیق و انواع آن (بیع عین معین و بیع کلی در معین و بیع کلی فی الذمه) در ماده ۳۳۸ ق.م. که مقرر می دارد: « بیع عبارت است از تملیک عین به عوض معلوم» از چه بابت است ؟

- (۱) اشتراک معنوی (۲) مترادف (۳) اختصاص (۴) منقول

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. در مشترک معنوی، لفظ یک معنا دارد ولی بر مصادیق متعدد دلالت دارد لفظ بیع که بر مصادیق خود یعنی بیع عین معین، بیع کلی در معین و بیع کلی فی الذمه دلالت دارد نیز مشترک معنوی است .

۵۶- ماده ۳۵۱ ق.م. مقرر می دارد: « در صورتی که مبیع ، کلی یعنی صادق بر افراد عدیده باشد بیع وقتی صحیح است که مقدار و جنس و وصف مبیع ذکر بشود ». مفاد این ماده بیانگر :

- (۱) اشتراک معنوی (۲) مترادف (۳) اشتراک لفظی (۴) مختص

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. اشتراک معنوی، یعنی دلالت لفظ عام و کلی بر مصادیق متعدد و مختلف مانند آنچه در طرح سؤال آمده است اما این در حالی است که اشتراک لفظی یعنی دلالت لفظ بر معنای متعدد و مترادف یعنی چند لفظ در معنای واحد باشند و مختص یعنی لفظ واحد که در معنای واحدی وضع شود .

۵۷- در ماده ۶۰۷ ق.م. « ودیعه عقدی است که به موجب آن یک نفر مال خود را به دیگری می سپارد برای آنکه مجاناً نگاه دارد « لفظ «عقد» در این ماده مصداق کدام گزینه است ؟

- (۱) مترادف (۲) مشترک لفظی (۳) مشترک معنوی (۴) مجاز

پاسخ : گزینه ۳ صحیح است .

۵۸- ماده ۲۷۰ لایحه اصلاح قسمتی از مقررات ق.ت.مقرر می دارد: « هرگاه مقررات قانونی در مورد تشکیل شرکت سهامی یا عملیات یا تصمیماتی که توسط هر یک از ارکان شرکت اتخاذ می گردد رعایت نشود بر حسب مورد بنا به درخواست هر ذینفع ، بطلان شرکت یا عملیات یا تصمیمات مذکور به حکم دادگاه اعلان خواهد شد...». لفظ « شرکت سهامی» در این ماده ، ..... است.

- (۱) مجاز (۲) مشترک لفظی
(۳) مشترک معنوی و مجاز (۴) مشترک معنوی و حقیقت

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۵۹- ماده ۳۱۰ ق.ت.مقرر می دارد: « چک نوشته ای است که به موجب آن صادر کننده، وجوهی را که در نزد محالّ علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می نماید». با توجه به این ماده، گزینه نادرست را انتخاب نمایید .

- (۱) وضع این ماده تعیینی صریح است و لفظ چک مختص کلی است .
(۲) وضع این ماده تخصیصی صریح است و لفظ چک متواطی است .
(۳) وضع این ماده تخصیصی صریح است و لفظ چک حقیقت لغوی است .
(۴) وضع این ماده وضع تعیینی است و لفظ چک مشترک معنوی است .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. ماده ۳۱۰ ق.ت بیان داشته: «چک نوشته ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزد محالّ علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می نماید». وضع این ماده تعیینی یا تخصیصی صریح می باشد و لفظ چک، مختص کلی، مشترک معنوی یا متواطی است.

۶۰- ماده ۲۱۰ ق.م مقرر داشته است «اשתباه در شخص طرف به صحت معامله خللی وارد نمی آورد مگر در مواردی که شخصیت طرف علت عمده عقد بوده باشد». در این ماده قانونی کدام لفظ یک مشترک معنوی به حساب می آید؟

- (۱) عقد (۲) اشتباه (۳) معامله (۴) همه موارد

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. هر سه این الفاظ تنها یک معنا داشته هر چند دارای مصادیق متعدد می باشند.

۶۱- الفاظ «اکراه» و «اضطرار»، به ترتیب مصداق کدام گزینه هستند؟

- (۱) مشترک لفظی با وضعی تعیینی - مشترک معنوی با وضع تعیینی
(۲) مشترک معنوی با وضع تعیینی - مشترک لفظی با وضع تعیینی
(۳) مشترک معنوی با وضع تعیینی - مشترک معنوی با وضع تعیینی
(۴) مشترک لفظی با وضع تعیینی - مشترک لفظی با وضع تعیینی

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. اکراه و اضطرار هر دو الفاظی هستند که تنها یک معنای حقیقی دارند بنابراین نمی توانند مشترک لفظی باشند ولی از آنجا که همان یک معنای حقیقی دارای مصادیق متعدد است بنابراین مشترک معنوی به حساب می آیند و هر دو این ها توسط عرف و تعیناً وضع گشته اند لذا در این جا وضع تعیینی نمی باشد.

۶۲- استعمال لفظ در همان معنایی که برای آن وضع شده ..... نامیده می شود و کاربرد لفظ در معنای غیر موضوع له ..... نامیده می شود.

- (۱) مجاز - غلط (۲) حقیقت - کذب (۳) حقیقت - مجاز (۴) مجاز - حقیقت

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است.

۶۳- حقیقت و مجاز ..... لفظ است.

- (۱) پایه (۲) صفت (۳) نشانه (۴) مضاف

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. حقیقت و مجاز صفت لفظ است یعنی مثلاً کلمه مرد برای جنس مذکر حقیقی است و برای مخالف آن مجاز است.

۶۴- استعمال مجازی الفاظ، عبارت است از اینکه لفظ .....

(۱) در دو معنا به کار می رود.

(۲) به وسیله قرآینی در یکی از معانی خود به کار رود.

(۳) به کمک قرینه و با تناسب معنای اصلی در معنای دیگری به کار رود.

(۴) قرینه ای دلالت کند که مقصود استعمال کننده چیست.

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. استعمال لفظ در معنای مجازی، مشروط به دو شرط است یکی قرینه صارفه و دیگری علاقه (تناسب) که در گزینه ۳ مشهود است.

۶۵- دو شرطی که در استعمال مجازی الفاظ باید رعایت شوند کدامند؟

(۱) قرینه لفظی و نیز وجود شباهت میان معنای حقیقی و مجازی لفظ

(۲) قرینه معینه و نیز وجود نسبت قابل قبول ذوقی میان معنای حقیقی و مجازی لفظ

(۳) قرینه لفظی یا معنوی و تشابه میان معنای حقیقی و مجازی لفظ

(۴) قرینه صارفه و وجود نسبت مناسب میان معنای حقیقی و مجازی لفظ

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۶۶- به ترتیب کدامیک ممیز بین استعمال مجازی و حقیقت و استعمال مجازی و استعمال غلط است ؟

- (۱) قرینه معینه ، قرینه صارفه
(۲) علاقه ، قرینه صارفه
(۳) قرینه صارفه ، قرینه معینه
(۴) قرینه صارفه ، علاقه

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. برای استعمال لفظ در معنای مجازی دو شرط لازم است ، یکی قرینه (قرینه صارفه) که مجاز را از حقیقت متمایز می کند و دیگری علاقه یا تناسب یا نسبت ذوقی بین معنای مجاز و حقیقی که مجاز را از استعمال غلط و ناروا تمیز و تفکیک می کند. مجاز، لفظی است که در غیر موضوع له استعمال شده و علاقه بین معنای واقعی و غیرواقعی وجود دارد ولی غلط، لفظی است که در غیر موضوع له استعمال شده و علاقه بین معنای واقعی و غیر واقعی وجود ندارد.

۶۷- استعمال لفظ در معنای مجازی مشروط به دو شرط است ، آن دو شرط کدام است ؟

- (۱) تبادر ، اطراد
(۲) عدم اطراد ، قرینه
(۳) علاقه ، تبادر
(۴) علاقه ، قرینه

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۶۸- کدام یک از گزینه های ذیل، از جمله شروط استعمال مجازی لفظ است ؟

- (۱) وجود قرینه حالیه (۲) وجود قرینه معینه (۳) وجود قرینه مقالی (۴) وجود قرینه صارفه

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۶۹- ماده ۳۳۹ ق.م مقرر می دارد: « پس از توافق بایع و مشتری در مبیع و قیمت آن ، عقد بیع به ایجاب و قبول واقع می شود .» بکار بردن لفظ بایع و مشتری در این ماده یک استعمال .....
.....

- (۱) حقیقت است بدلیل اطراد
(۲) مجاز است بدلیل وجود قرینه صارفه
(۳) غلط است چون هنوز بیع منعقد نشده
(۴) مجاز است به دلیل وجود علاقه و تناسب

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. همان طور که می دانیم واضع لفظ بایع و مشتری را برای حالتی وضع کرده که بیع منعقد شده باشد، حال در این ماده صحبت از بایع و مشتری نموده با وجود اینکه هنوز عقد بیع منعقد نشده است پس در اینجا لفظ بایع و مشتری در معنای وضعی و حقیقی خود به کار نرفته است. از آنجائی که آن دو در شرف انعقاد بیع هستند ، لذا به خاطر وجود علاقه و تناسب (علاقه مشارفت) می گوئیم این دو لفظ مجازاً به کار رفته است .

۷۰- لفظ «اجازه» در ماده ۶۳۵ ق.م مقرر می دارد: « عاریه عقدی است که به موجب آن احد طرفین به طرف دیگر اجازه می دهد که از عین مال او مجاناً منتفع شود ...» بیانگر :

- (۱) حقیقت است به دلیل عدم صحت سلب
(۲) مجاز است به خاطر وجود علاقه و قرینه
(۳) مجاز است به دلیل وجود عدم صحت سلب
(۴) حقیقت است به دلیل صحت سلب

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. اجازه و اذن هر دو یعنی موافقت صاحب حق ، منتهی با این تفاوت که اذن به موافقت قبل از عمل و اجازه به موافقت بعد از عمل اطلاق می شود، در این ماده اجازه در معنی وضعی خود که همانا موافقت بعد از عمل است به کار نرفته است بلکه در معنای اذن استعمال شده که یک معنای مجازی است زیرا در این ماده گفته شد که عاریه عقدی است که به موجب آن احد طرفین به طرف دیگر اجازه می دهد که در واقع منظور قانونگذار در اینجا اذن بوده، زیرا منظور موافقت قبل از عمل است .

۷۱- الفاظ «واهب» و «متهب» در ماده ۸۰۲ ق.م که می گوید: « اگر قبل از قبض، واهب یا متهب فوت کند ، هبه باطل می شود » مصداق کدام گزینه است ؟

- (۱) مجاز است به دلیل وجود علاقه
(۲) حقیقت است به دلیل عدم صحت سلب
(۳) حقیقت است به دلیل تبادر
(۴) مجاز است به دلیل وجود قرینه صارفه

- (۱) در واجب مشروط ، وجوب متوقف بر چیزی است ولی در واجب معلق واجب متوقف بر چیزی است .
(۲) اجرت گرفتن برای انجام واجب عینی مجاز نیست چه توصلی باشد چه تعبدی .
(۳) اجرت گرفتن برای انجام واجب کفایی مجاز است چه توصلی باشد چه تعبدی .
(۴) احکام تکلیفی تنها شامل افراد عاقل و بالغ می شود ولی احکام وضعی هم شامل مکلفین می شود هم غیر مکلفین .
پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۳۵۹- عبارت « فعلی که وجوبش حالی و انجام آن استقبالی است » مربوط به کدام نوع واجب است؟

- (۱) مشروط (۲) موقت (۳) معلق (۴) منجز

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. واجب معلق، واجبی است که واجب شده (وجوب حالی) ولی انجامش در آینده منوط به تحقق شرایط انجام آن است (واجب استقبالی) ، اما این در حالی است که در واجب مشروط، وجوب و واجب هر دو استقبالی هستند .

۳۶۰- تکلیفی است که وجودش متوقف بر امر دیگری است ؟

- (۱) واجب معلق (۲) واجب مطلق (۳) واجب مشروط (۴) واجب منجز

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. در واجب معلق خود واجب و در واجب مشروط، وجوب یا واجب شدنش وابسته به امر دیگری است.

۳۶۱- از دیدگاه علمای اصول، تفکیک میان واجب و وجوب به لحاظ زمان در کدام مورد مشاهده می شود ؟

- (۱) واجب منجز (۲) واجب معلق (۳) واجب مشروط (۴) واجب مطلق

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. در واجب مشروط، یعنی جایی که هنوز امری واجب نشده است ، وجوب و واجب هر دو استقبالی یا در آینده هستند، اما در واجب معلق، وجوب حالی است (چون آن فعل واجب شده است) ولی واجب (انجام آن فعل که قبلاً واجب شده) استقبالی (در آینده است). پس در واجب معلق ، وجوب و واجب مربوط به دو زمان متفاوت است (وجوب حالی ولی واجب استقبالی است).

۳۶۲- کدامیک در واجب معلق وجود دارد ؟

- (۱) تقارن زمان امتثال و وجوب (۲) تقدم زمان امتثال بر وجوب

- (۳) تقدم زمان وجوب بر امتثال (۴) زمان واجب می تواند مقدم یا مؤخر از زمان وجوب باشد .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. در واجب معلق، امر واجب شده است اما امتثال آن، متوقف بر امر دیگری است .

۳۶۳- ماده ۲۳۰ ق.ت مقرر می دارد: « قبول کننده برات ملزم است وجه آن را سر وعده تأدیه نماید ». تکلیف به پرداخت وجه برات در سررسید از سوی برات گیری که پرداخت وجه آن را قبول نموده ، از حیث نوع واجب، بیانگر چه نوع واجبی است ؟

- (۱) واجب کفایی (۲) واجب معلق (۳) واجب مشروط (۴) واجب منجز

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. واجب معلق، تکلیفی است که در زمان حال الزامی و واجب شده ولی انجام و تحقق آن، منوط به امری در آینده است. وقتی که برات گیر پرداخت وجه برات را قبول می کند، پرداخت الزامی می شود اما در سررسید که در زمان بعدی (زمان سررسید) فرا می رسد ، باید پرداخت کند، اما این در حالی است که در واجب مشروط، الزام و وجوب منوط به امری است.

۳۶۴- فرق واجب مشروط و معلق در آن است که .....

- (۱) در واجب مشروط، واجب، معلق است بر شرطی ، و در واجب معلق، وجوب، مشروط به شرطی است .
(۲) در واجب مشروط، وجوب، معلق بر شرطی است ولی در واجب معلق، واجب، مشروط بر شرطی است .
(۳) در واجب مشروط، تکلیف، منجز ولی در واجب معلق، تکلیف، معلق است .
(۴) در واجب مشروط، تکلیف، معلق و در واجب معلق، تکلیف، منجز است .

..... مجموعه سوالات موضوعی اصول فقه

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. در واجب مشروط، وجوب (واجب شدن) یک امر منوط به امر دیگری است و در واجب معلق، واجب (انجام واجب) منوط و معلق بر امری دیگری است .

۳۶۵- واجبی که وجوبش متوقف بر شرط باشد ..... و واجبی که وجودش متوقف بر امری غیر مقدور باشد ..... است .

- (۱) واجب معلق - واجب مشروط
(۲) واجب مشروط - واجب تخییری
(۳) واجب مشروط - واجب معلق
(۴) واجب منجز - واجب معلق

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۳۶۶- واجب ..... واجبی است که متوقف بر امری نیست .

- (۱) مشروط (۲) معلق (۳) منجز (۴) غیری

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. مانند نماز ظهر امروز که وقت آن رسیده باشد.

۳۶۷- ماده ۳ ق.آ.د.م مقرر می دارد: « قضاات دادگاه ها موظفند موافق قوانین به دعاوی رسیدگی کرده ، حکم مقتضی صادر یا فصل خصومت نمایند ...». الزام به کار رفته در این ماده، بیانگر چه نوع واجبی است ؟

- (۱) واجب عینی (۲) واجب تبعی (۳) واجب کفایی (۴) واجب مشروط

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. واجب اصلی، واجبی است که وجوبش در منطق دلیل به دلالت مطابقی بیان شده است. در مقابل آن، واجب تبعی وجود دارد به این معنا که وجوب عمل در دلیل نیامده و برای انجام واجب اصلی و به حکم عقل فهمیده می شود.

۳۶۸- ماده ۱۲ ق.م.ا جدید که بیان داشته: « حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها باید از طریق دادگاه صالح، به موجب قانون و با رعایت شرایط و کیفیات مقرر در آن باشد » مصداق کدام گزینه است ؟

- (۱) حکم ظاهری - واجب اصلی
(۲) حکم تکلیفی - واجب تبعی
(۳) حکم وضعی - واجب نفسی
(۴) حکم تکلیفی - واجب اصلی

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. این ماده، امر است و دلالت بر وجوب دارد. بنابراین حکمش تکلیفی است و با توجه به ذکر کلمه « باید »، واجب اصلی می باشد .

۳۶۹- مطابق ماده ۳۷ ل.ا.ق.ت: « تا زمانی که اوراق سهام صادر نشده است شرکت باید به صاحبان سهام گواهینامه موقت سهم بدهد». این ماده، بیانگر چه واجبی است ؟

- (۱) اصلی (۲) عینی (۳) مضیق (۴) گزینه ۱ و ۲ صحیح است.

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. واجب مضیق ، واجب موقتی است که زمان لازم برای انجام آن برابر با زمان تعیین شده توسط شارع است. در مقابل آن، واجب موسع وجود دارد یعنی واجب موقتی که زمان تعیین شده برای انجام آن از زمان لازم برای انجام آن، وسیعتر و بیشتر است. واجب در این ماده، موقت (یعنی زمان دار) نیست تا بتواند موسع یا مضیق باشد.

۳۷۰- ماده ۴۱۳ ق.ت بیان می دارد: « تاجر باید در ظرف ۳ روز از تاریخ وقفه که در تأدیه قروض یا سایر تعهدات نقدی او حاصل شده است توقف خود را به دفتر محکمه بدایت محل اقامت خود اظهار نموده، صورت حساب دارایی و کلیه دفاتر تجارتي خود را به دفتر محکمه مزبور تسلیم نماید ». این ماده، بیانگر چه نوع واجبی است؟

- (۱) واجب اصلی و واجب تعیینی
(۲) واجب اصلی و واجب تخییری
(۳) واجب موقت و واجب تخییری
(۴) واجب مشروط و واجب غیری

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است .

۳۷۱- در رابطه با ماده ۱۹۹ ق.آ.د.م که مقرر می دارد: «در کلیه امور حقوقی دادگاه علاوه بر رسیدگی به دلایل مورد استناد طرفین دعوا، هرگونه تحقیق یا اقدامی که برای کشف حقیقت لازم باشد انجام خواهد داد». گزینه نادرست کدام است؟

- (۱) وجوب انجام تحقیقات لازم واجب گیری و کشف حقیقت واجب نفسی است .
- (۲) وجوب انجام تحقیقات لازم نسبت به درخواست خواهان واجب، مطلق است .
- (۳) متضمن حکم وضعی است .
- (۴) لفظ دادگاه در این مورد، مجاز به قرینه لفظیه می باشد .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. در رابطه با ماده ۱۹۹ ق.آ.د.م کشف حقیقت، واجب نفسی است و انجام تحقیقات لازم از آن جا که مقدمه کشف حقیقت می باشد واجب گیری است. از آنجا که این ماده جمله خبری در مقام انشاء می باشد و بر وجوب دلالت می کند حکمش تکلیفی است . لفظ «دادگاه» در این ماده، مجاز به علاقه محلّیت است و دارای قرینه لفظیه (هر گونه تحقیق یا اقدامی برای کشف حقیقت انجام خواهد داد) می باشد .

۳۷۲- ماده ۱۹۹ ق.آ.د.م بیان می دارد: «در کلیه امور حقوقی ، دادگاه علاوه بر رسیدگی به دلایل مورد استناد طرفین دعوا هر گونه تحقیق یا اقدامی را که برای کشف حقیقت لازم باشد انجام خواهد داد». در رابطه با این ماده، گزینه صحیح کدام است؟

- (۱) حکم مندرج در این ماده حکمی ظاهری است .
- (۲) حکم مندرج در این ماده ، حکمی تکلیفی است .
- (۳) امر با ماده است و دلالت بر وجوب می نماید .
- (۴) وجوب انجام هر گونه تحقیق یا اقدام دیگر برای کشف حقیقت واجب نفسی است .

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. ماده ۱۹۹ ق.آ.د.م می گوید: «در کلیه امور حقوقی دادگاه علاوه بر رسیدگی به دلایل مورد استناد طرفین هرگونه تحقیق یا اقدامی را که برای کشف حقیقت لازم باشد انجام خواهد داد» از آنجا که این ماده جمله خبری در مقام انشاء و متضمن معنای وجوب است حکمش تکلیفی است نه وضعی . از سوی دیگر حکم ماده ۱۹۸ ق.آ.د.م، یک مصداق دلیل به معنای اخص بوده و بیان کننده حکم واقعی است چرا که علم و جهل مکلف، تأثیری در ثبوت و سقوطش ندارد. در این ماده کشف حقیقت ، واجب نفسی و وجوب انجام هر گونه تحقیق یا اقدامی برای کشف حقیقت، واجب مقدّمی (گیری) است .

۳۷۳- ماده ۲۷۱ ق.م اشعار می دارد: «دین باید به شخص دائن یا به کسی که از طرف او وکالت دارد تأدیه گردد یا به کسی که قانوناً حق قبض دارد». «تکلیف پرداخت دین به دائن» و «تکلیف پرداخت دین به کسی که از طرف دائن وکالت دارد» به ترتیب بیانگر کدام قسم واجب است؟

- (۱) واجب تبعی - واجب اصلی نفسی
  - (۲) واجب اصلی نفسی - واجب تبعی
  - (۳) واجب اصلی غیری - واجب اصلی نفسی
  - (۴) واجب اصلی نفسی - واجب اصلی غیری
- پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۳۷۴- ماده ۴۷۷ ق.م می گوید: «موجر باید عین مستأجره را در حالتی تسلیم نماید که مستأجر بتواند استفاده مطلوبه از آن را بکند» و ماده ۴۸۶ همین قانون بیان می دارد: «تعمیرات و کلیه مخارجی که در عین مستأجره برای امکان انتفاع از آن لازم است به عهده مالک است». این دو ماده، به ترتیب چه نوع واجبی را بیان می کند؟

- (۱) واجب اصلی نفسی - واجب اصلی غیری
- (۲) واجب اصلی غیری - واجب اصلی نفسی
- (۳) واجب اصلی - واجب تبعی
- (۴) واجب تبعی - واجب اصلی

۸۲۱- در عبارت « نکاح مسلمه با غیر مسلم جایز نیست (ماده ۱۰۵۹ ق.م) » ، مقید (به کسر یاء) و مقید (به فتح یاء) به ترتیب کدام یک از گزینه های زیر است ؟

- (۱) نکاح - مسلمه
(۲) مسلمه - نکاح
(۳) مسلمه - غیر مسلمه
(۴) غیر مسلم - مسلمه

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. زیرا لفظ « مسلمه » ، محدود کننده نکاح بوده و لذا آن را مقید (به کسر یاء) می گوئیم و لفظ « نکاح » ، با قید مسلمه ، محدود شده و لذا « نکاح » را مقید (به فتح یاء) می گوئیم .

۸۲۲- ماده ۸۹۱ ق.م مقرر می دارد: « وراث ذیل حاجب از ارث ندارند: پدر ، مادر ، پسر ، دختر ، زوج و زوجه.» لفظ «حاجب» در این ماده، از این نظر که دربرگیرنده حاجب حرمانی و حاجب نقصانی شود .....

- (۱) مطلق است
(۲) مقید است به فتح یاء
(۳) مقید است به کسر یاء
(۴) اطلاق ندارد

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. زیرا قرینه عامه یا مقدمات حکمت (شرایط مطلق بودن لفظ) در خصوص این لفظ، وجود ندارد. زیرا ماده ۸۹۲ ق.م، قرینه تقیید لفظ «حاجب» در ماده ۸۹۱ ق.م به «حاجب حرمانی» است. همچنین لفظ «حاجب» در ماده ۸۹۱ ق.م دارای قدر متیقن در مقام تخاطب می باشد. یعنی مواد ۸۸۹ و ۸۹۰ ق.م در خصوص محدوده معینی (حجب حرمانی) صحبت می کند و لذا ماده ۸۹۱ ق.م هم محمول به همین محدوده و قدر متیقن می شود.

۸۲۳- عبارت « مفقود الاثر» برای غایب در ماده ۱۰۱۱ ق.م که می گوید: « غایب مفقود الاثر کسی است که از غیبت او مدت بالنسبه مدیدی گذشته و از او به هیچ وجه خبری نباشد » مصداق کدام گزینه می باشد ؟

- (۱) مطلق
(۲) مقید
(۳) مخصّص
(۴) مخصّص و مقید

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. بخش اول این ماده، عام نیست تا لفظ « مفقود الاثر »، مخصّص آن باشد. ۸۲۴- ماده ۱۱۹۱ ق.م می گوید: « ولی مسلم نمی تواند برای امور مولی علیه خود وصی غیر مسلم معین کند ». در این ماده عبارت «وصی» به صورت ..... بیان شده است .

- (۱) مطلق
(۲) مقید
(۳) مجمل
(۴) مؤول

۸۲۵- ماده ۲ ق.م.ا جدید که می گوید: « هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می شود » ، عبارت « جرم » بیانگر ..... .

- (۱) عام
(۲) مقید (به فتح یاء)
(۳) مطلق
(۴) مقید (به کسر یاء)

۸۲۶- ماده ۱۷۹ ق.م بیان می دارد: « شکار کردن موجب تملک می شود ». از سوی دیگر ماده ۱۸۰ همان قانون مشخص می کند: « شکار حیوانات اهلی و حیوانات دیگری که علامت مالکیت در آن باشد موجب تملک نمی شود ». ارتباط این دو ماده به چه صورتی است ؟

- (۱) تعارض میان مطلق و مقید
(۲) اجمال و تبیین
(۳) عموم و خصوص ارتباطی
(۴) تباین

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است .

..... مجموعه سوالات موضوعی اصول فقه

۸۲۷- ماده ۳۱۲ ق.م مقرر می دارد: « هر گاه مال مغضوب، مثلی باشد و مثل آن پیدا نشود ، غاصب باید قیمت حین الاداء را بدهد ». پرداخت قیمت در این ماده از نظر زمانی ..... و از نظر مکانی .....

(۱) مطلق ، مقید (۲) مقید ، مقید (۳) مطلق ، مطلق (۴) مقید ، مطلق
پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. پرداخت قیمت مال مغضوب ، مقید به زمان خاص « حین الاداء » است ولی در خصوص مکان مطلق است و محدود به مکان خاصی نیست .

۸۲۸- مطابق ماده ۳۳۸ ق.م: « بیع عبارت است از تملیک عین به عوض معلوم » و مطابق ماده ۳۳۹ ق.م « پس از توافق بایع و مشتری در مبیع و قیمت آن عقد بیع به ایجاب و قبول واقع می شود ». لفظ مبیع نسبت به منقول و غیر منقول بودن ..... و نسبت به عین یا منفعت بودن .....

(۱) مطلق است - مطلق نیست . (۲) مطلق نیست - مطلق است .
(۳) مطلق است - مطلق است . (۴) مطلق نیست - مطلق نیست .
پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. مطابق ماده ۳۳۸ ق.م مبیع باید عین باشد بنابراین لفظ مبیع نسبت به عین یا منفعت بودن مطلق نیست ولی از آنجا که مبیع نسبت به منقول یا غیر منقول بودن مقید نشده، از این حیث مطلق است .

۸۲۹- ماده ۶۴۴ ق.م مقرر داشته: « در عاریه طلا و نقره اعم از مسکوک و غیر مسکوک، مستعیر ضامن است هر چند شرط ضمان نشده و تفریط یا تعدی هم نکرده باشد ». ماده ۶۳۸ ق.م مقرر داشته: « عاریه عقدی است جایز و به موت هر یک از طرفین منفسخ می شود ». لفظ عاریه در ماده ۶۴۴ ق.م و در ماده ۶۳۸ ق.م به ترتیب ..... می باشد .

(۱) مقید (به کسر یاء) - مقید (به فتح یاء) (۲) مقید (به فتح یاء) - مقید (به کسر یاء)
(۳) مطلق - مقید (به فتح یاء) (۴) مقید (به فتح یاء) - مطلق
پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. لفظ عاریه در ماده ۶۴۴ ق.م « مقید (به فتح یاء) » می باشد و لفظ طلا و نقره « مقید (به کسر یاء) » است و لفظ عاریه در ماده ۶۳۸ ق.م « مطلق » می باشد که مقید به هیچ قیدی نشده است .

۸۳۰- «در نکاح دائم شرط خیار نسبت به صداق جایز است». عبارت دائم برای نکاح ، ..... است .

(۱) مطلق (۲) مقید (به فتح یاء) (۳) مقید (به کسر یاء) (۴) خاص
پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۸۳۱- ماده ۳۵۲ ق.م بیان می دارد: « بیع فضولی نافذ نیست مگر بعد از اجازه مالک به طوری که در معاملات فضولی مذکور است ». لفظ « بیع » در این ماده، مطلق یا مقید است؟

(۱) با توجه به لفظ « فضولی » ، لفظ « بیع » مقید به فتح یاء است .
(۲) با توجه به اینکه لفظ « بیع » شامل بیع مال منقول و بیع مال غیر منقول می شود این لفظ، مطلق است .
(۳) با توجه به اینکه لفظ « بیع »، شامل بیع نقد و بیع نسبه و بیع سلف می شود این لفظ، مطلق است .
(۴) همه موارد

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. زیرا لفظ، ممکن است از یک جهت، مطلق و از جهت دیگر، مقید باشد. این ویژگی را نسبی بودن اطلاق و تقیید می نامند.

۸۳۲- ماده ۱۸۵ ق.م می گوید: « عقد لازم آن است که هیچ یک از طرفین معامله، حق فسخ آن را نداشته باشد مگر در موارد معینه ». لفظ « عقد لازم » در این ماده .....

- (۱) از نظر اینکه قید « لازم » بر آن وارد شده ، مقید است .
(۲) از نظر اینکه شامل عقد معلق و عقد منجز می شود مطلق است .
(۳) از نظر اینکه شامل عقد تملیکی و عقد عهده می شود مطلق است .
(۴) همه موارد

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است. زیرا اطلاق و تقييد نسبی است و لفظ عقد لازم از این لحاظ که قید لازم بر آن وارد شده ، مقید بوده و از این لحاظ که عقود، معلق و منجز و تملیکی و عهده می شود مطلق است.

۸۳۳- ماده ۳۳۸ ق.م می گوید: « بیع عبارت است از تملیک عین به عوض معلوم ». لفظ بیع، در این ماده از کدام جهت مطلق نیست؟

- (۱) اینکه بیع ، شامل بیع تملیکی و بیع عهده می شود .
(۲) اینکه بیع ، شامل بیع منقول و بیع غیر منقول شود .
(۳) اینکه بیع ، شامل بیع لازم خیار و بیع لازم غیر خیار شود .
(۴) اینکه بیع ، شامل بیع عین معین و بیع کلی در معین و بیع کلی فی الذمه شود .

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است. زیرا اطلاق و تقييد متلازمند. لذا لفظ بیع ، زمانی اطلاق دارد که بتواند از جهت صفت یا حالتی مقید شود ولی قید نخورد و از آنجا که می دانیم لفظ بیع، نمی تواند قید عهده به خود بگیرد و تمام بیع ها تملیکی است در نتیجه از لحاظ عهده یا تملیکی بودن، مطلق نیست .

۸۳۴- تقابل مطلق و مقید از نوع ..... است .

- (۱) جزء و کل (۲) ملکه و عدم ملکه (۳) کل و جزء (۴) تلازم و تعادل
- پاسخ: گزینه ۲ صحیح است.** منظور از تقابل ملکه و عدم ملکه، عبارت است از متصف نبودن موضوع به صفتی، آنجا که اوصاف موضوع به صفت ممکن باشد ولی متصف نشود. لذا اطلاق لفظ عبارت است از عدم تقييد (عدم ملکه) آنجا که متصف شدن لفظ (تقييد لفظ) ممکن باشد ولی متصف (مقید) نشود.

۸۳۵- به نظر اتفاق فقها ، مقدمات حکمت کدامند ؟

- (۱) انصراف بدوی، نبودن قدر متیقن در مقام تخاطب ، انصراف ظهوری
(۲) امکان اطلاق و تقييد، نبودن قرینه تقييد ، در مقام بیان بودن متکلم
(۳) در مقام بیان بودن متکلم ، نبودن قدر متیقن در مقام تخاطب ، امکان اطلاق و تقييد
(۴) نبودن قرینه تقييد ، انصراف بدوی ، نبودن قدر متیقن در مقام تخاطب

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. مهم ترین علامت و نشانه اطلاق (مطلق بودن) ، مقدمات حکمت است ، یعنی از مجموع شرایط قرائن و احوال پی به مطلق بودن آن عبارت می بریم ، از طرفی فقهاء پنج علامت را ذکر می کنند بعنوان علائم اطلاق که عبارتند از : امکان اطلاق و تقييد ، در مقام بیان متکلم ، نبودن قرینه تقييد که در مقدمات حکمت بودن این سه علامت، بین فقهاء ، اتفاق نظر وجود دارد و در خصوص دیگر مقدمات حکمت ، یعنی انصراف ظهوری و نبودن قدر متیقن در مقام تخاطب بین فقهاء اختلاف نظر است .

۸۳۶- کدامیک از موارد زیر ، از مقدمات حکمت محسوب نمی شود ؟

- (۱) عدم وجود قرینه تقييد (۲) در مقام بیان بودن متکلم (۳) انصراف بدوی (۴) امکان اطلاق و تقييد
- پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .**

۸۳۷- کدام عبارت در رابطه با مقدمات حکمت صحیح نیست ؟

پاسخ: گزینه ۴ صحیح است .

۱۴۳۷- ماده ۱۲۲ ق.م.ا جدید مقرر می دارد: « هر کس قصد ارتکاب جرمی کرده و شروع به اجرای آن نماید ، لکن بواسطه عامل خارج از اراده او قصدش معلق بماند، به شرح زیر مجازات می شود...». حال اگر در تأثیر عامل خارجی بوجود آمده در انصراف قصد مرتکب تردید داشته باشیم ، این شک مصداق کدامیک از موارد زیر است؟

(۱) شک در مقتضی (۲) شک در وجود رافع

(۳) شک در رافعیت موجود (۴) شک در سبب

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است. شک در رافعیت موجود ، یعنی می دانیم رافع ، حادث و ظاهر شده است اما در تأثیر یا دفع کنندگی آن (رافعیت) تردید داریم.

۱۴۳۸- الف و ب در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۱ مبادرت به انعقاد عقد نکاح دائم کرده اند بعد از گذشت مدتی، صیغه طلاق خوانده شده و به دلیل شک در وجود شرایط صحت طلاق ، شک در صحیح و مؤثر بودن طلاق می شود، در این

حالت .....

(۱) استصحاب بقای زوجیت جاری می شود .

(۲) اصل بر صحت طلاق بوده و استصحاب بقای زوجیت جاری نمی گردد .

(۳) اصل بر صحت طلاق بوده و استصحاب بقای زوجیت جاری می گردد .

(۴) اصل صحت جاری نمی شود .

پاسخ: گزینه ۲ صحیح است. زیرا شک در صحیح و مؤثر بودن طلاق واقع شده ، شک در رافعیت موجود (رافعیت رافع) بوده و چون طلاق ، یک عمل حقوقی است لذا اصل بر صحت آن بوده و دیگر استصحاب جریان نمی یابد.

۱۴۳۹- اگر در صحت طلاقی تردید شود استصحاب بقای زوجیت ، از مقوله شک در ..... است.

(۱) مقتضی (۲) وجود رافع (۳) رافعیت موجود (۴) بقای مستصحب

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .

۱۴۴۰- استصحاب در کدامیک از موارد زیر حجیت ندارد؟

(۱) استصحاب در مقتضی (۲) استصحاب در وجود رافع

(۳) استصحاب در رافعیت موجود (۴) استصحاب در مقتضی و مانع

پاسخ: گزینه ۱ صحیح است.

۱۴۴۱- استصحاب کلی و جزئی چه حکمی دارند؟

(۱) استصحاب کلی و استصحاب جزئی حجت هستند .

(۲) استصحاب کلی و استصحاب جزئی حجت نیستند .

(۳) استصحاب جزئی حجت است ولی استصحاب کلی در حالتی که احتمال دارد فردی که متیقن بوده تبدیل به فرد ضعیف شده باشد حجت است .

(۴) استصحاب کلی حجت بوده و استصحاب جزئی حجت نیست .

پاسخ: گزینه ۳ صحیح است .